

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

ISBN 978-617-8430-05-4

© НУ «Одеська юридична академія, 2024
© Автори статей, 2024

<i>Любічанківський Ольгерд-Ілля Ілліч</i> СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ГЕНДЕРНУ ІДЕНТИЧНІСТЬ НІМЕЧЧИНИ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	139
<i>Саранчук Олександра Валеріївна</i> СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ НАРОДНОГО СУДОЧИНСТВА У СЕРЕДНЬОВІЧНІЙ УКРАЇНІ X – XVI СТ.	141

СЕКЦІЯ 4. КОНСТИТУЦІЙНИЙ ВИМІР НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

<i>Терлецький Дмитро Сергійович</i> ДОБІР СУДДІВ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ ЗА РЕФОРМОВАНОЮ ПРОЦЕДУРОЮ	144
<i>Афанасьєва Мар'яна Володимирівна</i> ЕЛЕМЕНТИ ПРОСТОЇ МОВИ ЮРИДИЧНИХ ДОКУМЕНТІВ	146
<i>Мишина Наталя Вікторівна</i> ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ МІСЦЕВИХ ТА РЕГІОНАЛЬНИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ У ВИКОНАННІ РІШЕНЬ ЄСПЛ: НОВИЙ ПОГЛЯД В УКРАЇНСЬКОМУ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРАВОВОМУ КОНТЕКСТІ.....	149
<i>Батан Юрій Дмитрович</i> ЗАПОБІЖНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ЮСТИЦІЇ У КОНТЕКСТІ ЛЮДИНОЦЕНТРИЗМУ.....	150
<i>Бальцій Юрій Юрійович</i> ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В ДОКТРИНІ СУЧАСНОГО КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ	153
<i>Волкова Дарія Євгенівна</i> ПОНЯТТЯ «СТВОРЕННЯ РЕЛІГІЙНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ» В ДОКТРИНІ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА	155
<i>Кулі-Іванченко Ксенія Костянтинівна</i> ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМОК ДЕМОКРАТИЧНОЇ, СОЦІАЛЬНОЇ, ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ УКРАЇНИ.....	157
<i>Панасюк Віта Миколаївна</i> ПРАВОВІ СТИМУЛИ ТА ОБМЕЖЕННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТИ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ РЕАЛІЗАЦІЇ СУБ'ЄКТАМИ ПРАВА ЗАКОНОДАВЧОЇ ІНІЦІАТИВИ	159
<i>Ігнатова Анастасія Сергіївна</i> ПРАВА НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	162
<i>Козирь Дмитро Валерійович</i> КОНСТИТУЦІЙНИЙ ВИМІР НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ	163
<i>Бугаєнко Каріна Вікторівна</i> ЦИКЛІЧНІСТЬ РОЗВИТКУ КОНСТИТУЦІЇ ЯК ОСНОВА ДЕРЖАВНИХ ПРОЦЕСІВ	166
<i>Матковський Микита Сергійович</i> ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	168

СЕКЦІЯ 5. МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ТА БЕЗПЕКА, ПРАВА ЛЮДИНИ Й МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У XXI СТОЛІТТІ

<i>Хашилатулла Бехруз</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ГЛОБАЛЬНЕ ПРАВО У СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ РЕАЛІЯХ	171
<i>Аракелян Мінас Рамзесович</i> ПРАВОЗАХИСНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ	173
<i>Сурілова Олена Олексіївна</i> СУЧАСНА КОНЦЕПЦІЯ ПРАВА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	175
<i>Акіменко Юлія Юрійівна</i> ACQUIS ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ ЄС – КЛЮЧОВА УМОВА НАБЛИЖЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ACQUIS ЕС.....	177
<i>Белогубова Оксана Олександрівна</i> РОЛЬ ДИПЛОМАТІЇ У ГЛОБАЛЬНІЙ СТРАТЕГІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПОЛІТИКИ БЕЗПЕКИ ЄС	178
<i>Vladyshavska Viktoriia Viktorivna</i> REGARDING THE DECISIONS OF INTERNATIONAL JUDICIAL BODIES IN THE ASPECT OF THE IMPLEMENTATION OF THE STANDARDS OF INTERNATIONAL AGREEMENTS.....	180
<i>Войтович Павло Петрович</i> КРЕАТИВНІСТЬ У ПРАВІ ТА КРЕАТИВНИЙ ПІДХІД ПРИ ВИВЧЕННІ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА.....	182
<i>Грушко Мальвіна Валеріївна, Тошчакова Анна Сергіївна</i> РОЗСЛІДУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ЗЛОЧИНІВ: ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН.....	183
<i>Гриб Анна Миколаївна</i> UN HUMAN RIGHTS COUNCIL IN THE HUMAN RIGHTS PROTECTION MECHANISM.....	186

6. Дослідження «Вплив воєнного стану на громадську участь в Україні» / О. Гвоздік, Н. Чорногуб, Ю. Гвоздович [та ін.] ; Рада Європи. Київ, 2022. 40 с.
7. Огляд демократичних інститутів України під час війни. URL: <https://pravo.org.ua>
8. Одесу і Одеську область відбудують під патронатом Італії. URL: <https://budport.com.ua>

Ключові слова: конституційний вимір, місцеве самоврядування, національна безпека, післявоєнне відновлення, територіальні громади, умови війни.

Keywords: constitutional dimension, local self-government, national security, post-war reconstruction, territorial communities, conditions of war.

Бугаєнко Каріна Вікторівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри конституційного права*

ЦИКЛІЧНІСТЬ РОЗВИТКУ КОНСТИТУЦІЇ ЯК ОСНОВА ДЕРЖАВНИХ ПРОЦЕСІВ

Сучасний розвиток держави та суспільства можна охарактеризувати такою ознакою, як циклічність. Загалом, ідеї циклічного розвитку права та держави проявляються ще у роботах античних філософів (Платон, Арістотель), представників просвітництва та Нового часу (Н. Макіавеллі, Г. Гегель, А. Тойнбі), та вчених новітнього періоду (М. Я. Данілевського, Л. М. Гумільова).

Відповідно до сучасного тлумачного словника української мови, цикл є 1) сукупністю взаємозв'язаних явищ, процесів, робіт, яка створює закінчене коло дій протягом певного проміжку часу; 2) послідовним рядом чого-небудь [1]. Як звертає увагу О. В. Онуфрієнко, сучасні підходи до розуміння циклічності суспільних змін характеризуються феноменологічною спрямованістю, яка базується на переконанні авторів щодо очевидності існування соціальних циклів як феноменів, які можна спостерігати за допомогою чуттєвого сприйняття. Це означає рух через послідовно пов'язані фази, такі як криза, депресія, пожвавлення та підйом [2, с. 39]. Тобто, цикл можна представити як систему взаємозв'язаних подій (фаз, етапів), які повторюються протягом певного періоду часу. Такий підхід дозволяє краще розуміти розвиток суспільства через виявлення циклічних закономірностей у соціальних процесах.

В різних варіаціях циклічність можна простежити і в сучасній юриспруденції, зокрема, в межах інституту функціонування конституції. Конституція, як основний закон держави, проймає різні етапи розвитку, які можна розглядати як самостійні циклічні процеси. По-перше, процес створення конституції сам по собі може бути циклічним, адже включає фази обговорення, розробки, прийняття та прийняття змін до конституційного тексту, що може повторюватися у різні періоди історії держави (залежно від політичних процесів). По-друге, після прийняття конституції настає етап її застосування, який також може бути циклічним. Сюди доцільно віднести тлумачення конституційних норм Конституційним Судом України, їх адаптацію до змін у суспільстві та можливість змін у правовій практиці з часом.

Досить відомою у даному контексті є концепція конституційної циклічності, запропонована А. Медушевським. На думку автора, конституційна циклічність виявляється у різних аспектах, зокрема у повторюваності конституційного розвитку у різних країнах, закономірностях прийняття та внесення змін до конституції. Вченим в межах даної концепції виокремлено стадії конституційних циклів, серед яких: 1) початкова стабільність системи (відповідність системи внутрішнім та зовнішнім вимогам оточуючого середовища); 2) ерозія конституційного консенсусу (застарілі параметри системи перестають підтримувати існуючий порядок); 3) актуалізація кризи (руйнування порядку та поширення нестабільності, що можна охарак-

теризувати як «безлад»); 4) пошук попереднього консенсусу; 5) прийняття нової конституції; 6) адаптація конституції до змін у реальності [3, с. 148].

На даному прикладі доцільно розглянути прийняття Конституції України 1996 року [4]. Насамперед, Конституція України 1996 року стала переломним етапом у політичній та правовій історії нашої держави, адже відобразила перехід України від колишнього радянського режиму до демократичної держави з правовою системою, що ґрунтується на принципах демократії, правової держави та захисту прав людини. У даному випадку, ухвалення Конституції України 1996 року відобразило етапи «пошуку попереднього консенсусу» та «прийняття нової конституції» із скасуванням Конституції УРСР 1978 року.

Подальші внесення змін до Конституції України 2010 (зміцнення ролі парламенту) [5], 2014 (зменшення повноважень президента та збільшення ролі парламенту) [6], 2016 (децентралізація влади, передача більшої кількості повноважень місцевим органам самоврядування) [7], 2019 (зміцнення правосуддя, боротьба з корупцією) [8] років відобразили процес адаптації Основного Закону до змін у державній та суспільній реальності, що було обумовлено, головним чином, політичними причинами (кризи, Революція Гідності, обрання Україною політичного курсу на вступ до ЄС та НАТО тощо).

Внесення змін до Конституції також має за причину феномен так званих конституційних запозичень, що є процесом, коли одна держава бере ідеї, принципи, або навіть конкретні положення з конституції іншої країни та інтегрує їх у власну конституційну систему. Поруч з цим, як звертає увагу М. В. Савчин, копіювання окремих конституційних інститутів та системних елементів конституції має собою проблему сумісності певних елементів конституційного правопорядку, тобто компліментарності конституційних інститутів, норм і процедур. Автором також звернено увагу, що при розробці Конституції України 1996 р. враховувалися не тільки здобутки вітчизняної доктрини, а також зарубіжної західної доктрини конституційного права [9].

Наразі Конституція України характеризується відносною стійкістю, що означає її відповідність поточним потребам та викликам українського суспільства, а також відповідає міжнародним стандартам та зобов'язанням, які визначають зовнішню політику та партнерські відносини України з іншими країнами та міжнародними організаціями. Однак, варто зазначити, що жоден конституційний лад не є статичним, і Конституція України продовжує зазнавати змін з часом відповідно до змін у суспільстві та вимог часу. Такий процес змін може відбуватися через адаптацію Конституції до нових викликів та потреб суспільства, а також через узгодження її положень з міжнародними стандартами та нормами.

Підсумовуючи викладене, циклічність в контексті функціонування конституції виявляється у різних аспектах її створення, застосування та реформування. Циклічність полягає в тому, що конституція піддається постійній переоцінці, адаптації та еволюції у відповідь на змінні потреби та нові політичні, соціальні та економічні умови. Циклічність конституції свідчить про її живучість і здатність пристосовуватися до нових викликів та завдань, що виникають у суспільстві. Це підтверджує роль конституції як основного закону, який забезпечує стабільність та правову систему, але при цьому залишається гнучким і здатним до змін у відповідь на потреби суспільства.

Список використаних джерел

1. Сучасний тлумачний словник української мови. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=%D1%86%D0%B8%D0%BA%D0%BB>
2. Онуфрієнко О. В. Концепції циклічності в суспільних науках: досвід інтегративного аналізу. *Розвиток системи державного управління в Україні. Теорія та практика державного управління*. 2016. № 2. С. 38–44.
3. Ставченко С. В. Інструментальна роль теорії конституційних циклів у дослідженні політичної кризи. *Вісник Дніпропетровського університету. Політологія*. 2011. Вип. 21. С. 145–150.

4. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 30.03.2024).

5. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР в ред. від 30.09.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/ed20100930#Text> (дата звернення: 30.03.2024).

6. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР в ред. від 22.02.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/ed20140222#Text> (дата звернення: 30.03.2024).

7. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР в ред. від 30.09.2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/ed20160930#Text> (дата звернення: 30.03.2024).

8. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР в ред. від 21.02.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/ed20190221#Text> (дата звернення: 30.03.2024).

9. Савчин М. В. Компліментарність конституційних запозичень та закономірності розвитку конституціоналізму в Україні. *Порівняльне правознавство: сучасний стан і перспективи розвитку*. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/5643>

Ключові слова: циклічність, суспільні зміни, адаптація, Конституція України, держава.

Keywords: cyclicity, societal changes, adaptation, Constitution of Ukraine, state.

Матковський Микита Сергійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри конституційного права*

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

У сучасному світі інформаційна безпека стає все більш важливою складовою національної безпеки кожної країни. Умови російсько-української війни створюють нові виклики і загрози для інформаційної безпеки, які потребують комплексного підходу та ефективних стратегій захисту. Про важливість захисту інформаційної безпеки наголошується в Конституції України: «Захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього українського народу» (ст. 17) [3].

У контексті російсько-української війни виникають такі загрози для інформаційної безпеки, як дезінформація, кібератаки, вплив на громадську думку через медіа та соціальні мережі. Ці загрози можуть призвести до дестабілізації суспільства, порушення довіри до влади та загрози національній безпеці.

Для захисту інформаційної безпеки в умовах російсько-української війни необхідно розробити стратегії, які включатимуть в себе кіберзаходи, контрпропаганду, підвищення медіаграмотності населення та зміцнення кіберінфраструктури країни. Важливо також сприяти розвитку критичного мислення серед громадян та підвищувати рівень інформованості про інформаційні загрози.

Одним з найбільших викликів для України є поширення російської пропаганди, спрямованої на дестабілізацію суспільства та підриг довіри до українських інституцій. Ця пропаганда має різноманітні форми, включаючи фальсифікацію інформації, маніпуляцію фактами, а